

Kansalliskielistrategia – konkreettiset toimenpiteet

Kansalliskielistrategian suuntaviivat

SUUNTAVIIVA 1: OIKEUS PALVELUIHIN OMALLA KIELELLÄ

- Kielitaitoisen henkilöstön saatavuus (erityisesti sote-palvelut)
- Digitalisaatio ja saavutettavuus
- Kielitaito hallinnossa

SUUNTAVIIVA 2: KANSALLISKIELTEN ASEMAN TURVAAMINEN

- Kansalliskielten asema tutkimuksessa ja elinkeinoelämässä
- Rinnakkaiselo englannin kanssa
- Terminologian ylläpito
- Kielipolitiikka maan suurimmalle kielelle

SUUNTAVIIVA 3: ELÄVÄ KAKSIKIELISYYS

- Asenteet
- Kieliryhmien väliset kohtaamiset
- Molempien kielten näkyvyys
- Kulttuuri ja mediat
- Yhdistys- ja vapaa-ajantoiminta
- Pohjoismainen yhteistyö
- Edut ja mahdollisuudet yksilölle ja yhteiskunnalle

**MAAHAN-
MUUTTAJIEN
PÄÄSY
KIELIYHTEISÖN
JÄSENEKSI**

Suuntaviiva 1 ja päämäärät

SUUNTAVIIVA 1: OIKEUS PALVELUIHIN OMALLA KIELELLÄ

- Kielitaitoisen henkilöstön saatavuus (erityisesti sote-palvelut)
- Digitalisaatio ja saavutettavuus
- Kielitaito hallinnossa

Päämäärät:

- 1.1. Varmistetaan kielitaitoisen työvoiman saatavuus molemmilla kansalliskielillä
- 1.2. Luodaan ja ylläpidetään asiointiympäristöjä joissa on luontevaa käyttää omaa kieltä
- 1.3. Turvataan kielelliset oikeudet sote-uudistuksessa
- 1.4. Molempia kansalliskieliä käytetään aktiivisesti julkishallinnon kielinä
- 1.5. Digitalisaatio tukee kielellisten oikeuksien toteutumista ja palveluiden saatavuutta molemmilla kansalliskielillä

Suuntaviiva 2 ja päämäärät

SUUNTAVIIVA 2: KANSALLISKIELTEN ASEMAN TURVAAMINEN

- Kansalliskielten asema tutkimuksessa ja elinkeinoelämässä
- Rinnakkaiselo englannin kanssa
- Terminologian ylläpito
- Kielipolitiikka maan suurimmalle kielelle

Päämäärät:

- 2.1. Suomen ja ruotsin kielen käyttöala ei kavennu tieteessä ja kielten sanastotyön merkitys laajenee
- 2.2. Kansalliskielet elävät rinnakkain englannin kielen kanssa
- 2.3. Suomen kielen elinvoimaisuutta vahvistetaan
- 2.4. Kansalliskielten asema ja kielelliset oikeudet turvataan suurissa hallinnollisissa uudistushankkeissa
- 2.5. Selkokielen tarve huomioidaan osana esteettömyyttä

Suuntaviiva 3 ja päämäärät

SUUNTAVIIVA 3: ELÄVÄ KAKSIKIELISYYS

- Asenteet
- Kieliryhmien väliset kohtaamiset
- Molempien kielten näkyvyys
- Kulttuuri ja mediat
- Yhdistys- ja vapaa-ajantoiminta
- Pohjoismainen yhteistyö
- Edut ja mahdollisuudet yksilölle ja yhteiskunnalle

Päämäärät:

- 3.1. Vahva äidinkielen osaaminen tukee muiden kielten opiskelua
- 3.2. Jokaisella on mahdollisuus oppia kansalliskieliä.
- 3.3. Molemmat kansalliskielet näkyvät ja kuuluvat yhteiskunnassa
- 3.4. Kieli-ilmapiiiri Suomessa on salliva ja ennakkoluuloton ja kieliryhmien välillä on luonnollista kanssakäymistä
- 3.5. Kansalliskieltemme myötä Suomi on vahva osa Pohjolaa

Maahanmuuttajien pääsy kieliyhteisön jäseneksi

MAAHAN- MUUTTAJIEN PÄÄSY KIELIYHTEISÖN JÄSENEKSI

Päämäärät:

4.1. Mahdollistetaan kotoutuminen molemmilla kansalliskielillä

Konkreettiset toimenpiteet

- Jokaisen päämäärän alle on koottu ehdotuksia konkreettisiksi toimenpiteiksi.
- Kaikkia muita ministeriöitä ei vielä ole konsultoitu toimenpiteiden sisällöstä tai toteuttamisesta.
- **Punaisella merkityt toimenpiteet vaativat jatkovalmistelua.**

Suuntaviiva 1: Oikeus palveluihin omalla kielellä

Päämäärä 1.1. Varmistetaan kielitaitoisen työvoiman saatavuus molemmilla kansalliskielillä

Haaste: Kielitaitoisen työvoiman saatavuus- ja rekrytointihaasteet erityisesti ruotsin kielellä.

Toimenpiteet:

- 1) Tunnistetaan alat joilla on erityinen työvoimapula
- 2) Arvioidaan henkilöstötarpeet kaikilla työvoimapula-aloilla toteuttamalla säännöllisesti ammattibarometri, jossa huomioidaan ruotsinkielisen työvoiman saatavuuskysymykset (**Vastuu: TEM**) Käytetään tietoja ruotsinkielisen koulutustarjonnan ja aloituspaikkojen suunnitteluun. (Vastuu: OKM)
- 3) Varmistetaan, että osaavaa henkilöstöä niillä aloilla, joilla tarve on jo tunnistettu (esim. esimerkiksi sosiaali - ja terveydenhuolto, varhaiskasvatus, koulukuraattorit, erityisopetus, pelastustoimi, poliisi, maanmittarit). Aloituspaikkamääristä sovitaan OKM:n ja yliopistojen ja ammatti-korkeakoulujen välisissä tulossopimusneuvotteluissa. Otetaan huomioon alueellinen ja kielellinen saatavuus aloituspaikkojen kohdentumisessa. (Vastuu: OKM)

Suuntaviiva 1: Oikeus palveluihin omalla kielellä

Päämäärä 1.1. Varmistetaan kielitaitoisen työvoiman saatavuus molemmilla kansalliskielillä, jatkuu

4) Ruotsinkielisen työvoiman puutteen sijainnin perusteella luodaan tilannekuva ja analyysi korkeakoulujen koulutusvastuista ja oppilaitosten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvista niiden oppilaitosten osalta, jotka sijaitsevat kaksikielisillä alueilla. (Vastuu: OKM, SM, **STM**)

Suuntaviiva 1: Oikeus palveluihin omalla kielellä

Päämäärä 1.2. Luodaan ja ylläpidetään asiointiympäristöjä joissa on luontevaa käyttää omaa kieltä

Haaste: Ruotsin kielellä kielelliset oikeudet toteutuvat vaihtelevasti ja ympäristöt, jossa ruotsin kielen puhuminen on luontevaa, vähenevät.

Toimenpiteet: Käynnistetään ruotsinkielisten asiointiympäristöjen kokeilu Digi- ja väestötietovirastossa (DVV). Kokeilussa tehdään kieliperusteista suunnittelua ja luodaan ruotsinkielisiä palvelupolkuja sekä selvitetään toimenpiteiden vaikutusta viranomaisiin ja asiakastyytyväisyyteen.

Vastuu: OM , VM ja DVV

Suuntaviiva 1: Oikeus palveluihin omalla kielellä

Päämäärä 1.3. Turvataan kielelliset oikeudet sote-uudistuksessa

Haaste: Oman kielen käyttäminen sote-palveluissa koetaan yksilön kannalta erityisen tärkeäksi, mutta palveluiden saatavuudessa vähemmistökielellä on puutteita ja palvelun tuottajat eivät tunnista missä kohdissa palveluketjua on erityisen tärkeää, että asiakas saa palvelua omalla kielellään.

Toimenpiteet:

- 1) Hyvinvointialueet ottavat käyttöön sote-uudistuksen toimeenpanon yhteydessä valmistellut työvälineet siitä, miten kielelliset oikeudet turvataan hyvinvointialueiden tuottamissa palveluissa. (Vastuu: **STM**, yhteistyössä **Suomen Kuntaliiton ja Folktingetin** sekä mahdollisesti myös **OM:n kanssa + suositus hyvinvointialueille**)
- 2) Toteutetaan pilottihanke jossa tuotetaan Erätauko-menetelmällä 6 dialogia viranomaisten ja asiakkaiden välillä ja jossa tavoitteena on ymmärryksen lisääminen kielen merkityksestä palvelun laadun turvaamisessa. Pilottihankkeeseen osallistuvat viranomaiset sosiaali- ja terveystieteissä ja pelastustoimissa. (Vastuu: **OM**, **STM** ja **SM**)

Suuntaviiva 1: Oikeus palveluihin omalla kielellä

Päämäärä 1.4. Molempia kansalliskieliä käytetään aktiivisesti julkishallinnon kielinä.

Haaste: Ruotsin kielestä on tulossa katoava kieli hallinnossa.

Toimenpiteet:

- 1) Otetaan käyttöön käänteiset kielitaitovaatimukset kaikissa valtion viranomaisissa, eli että osaan virkoja kelpoisuusvaatimuksena on erinomainen ruotsin kielen taito ja tyydyttävä suomen kielen taito. (Vastuu: OM ja OKM)
- 2) Otetaan kielitaitovaatimusten saavuttaminen virkasuhteen aikana osaksi urapolku-ajattelua (Vastuu: kaikki ministeriöt)
- 3) Ministeriöt ja valtion viranomaiset käyvät vuosittain läpi henkilöstön tosiasiallisen kielitaidon kansalliskielten osalta ja kohdistavat kielikoulutusta sitä tarvitseviin toimintoihin. (Vastuu: kaikki ministeriöt)

Suuntaviiva 1: Oikeus palveluihin omalla kielellä

Päämäärä 1.4. Molempia kansalliskieliä käytetään aktiivisesti julkishallinnon kielinä, jatkuu

- 4) Käynnistetään selvitys (VN-TEAS hanke), jossa selvitetään kansalliskielten ja muiden kielten osaamista ministeriöissä ja valtion viranomaisissa (Vastuu: OM, VM ja SM)
- 5) Käynnistetään virkamiesvaihto-ohjelma Ahvenanmaan kanssa (Vastuu: VM ja OPH)
- 6) Julkinen hallinto toimii edelläkävijänä ja esimerkkinä myös yksilötasolla. Hallituksen kaikki näkyvyys (tiedotustilaisuudet ja muu tiedottaminen, somepäivitykset, lausunnot ja kannanotot) tapahtuu molemmilla kansalliskielillä. Käytetään molempia kansalliskieliä ministeriöiden sisäisessä viestinnässä ja kokouksissa siten, että jokainen voi käyttää omaa äidinkieltään. (Vastuu: kaikki ministeriöt)

Suuntaviiva 1: Oikeus palveluihin omalla kielellä

Päämäärä 1.5. Digitalisaatio tukee kielellisten oikeuksien toteutumista ja palveluiden saatavuutta molemmilla kansalliskielillä

Haaste: Digitaalisten palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa ei huomioida kielinäkökulmaa.

Toimenpiteet:

- 1) **Selvitetään, onko digitaalisia palveluja koskeva lainsäädäntö tarpeen päivittää sisältämään kielinäkökulma. (Vastuu: VM)**
- 2) Sisällytetään kielinäkökulman varmistaminen lainsäädännön soveltamisohjeeseen digipalvelujen kehittäjille. (Vastuu: VM)
- 3) Varmistetaan, että asiantuntijatukea digipalvelujen suunnitteluun tarjotaan myös ruotsinkielisille toimijoille. (Vastuu: VM ja DVV)

Suuntaviiva 1: Oikeus palveluihin omalla kielellä

Päämäärä 1.5. Digitalisaatio tukee kielellisten oikeuksien toteutumista ja palveluiden saatavuutta molemmilla kansalliskielillä, jatkuu

- 4) Käynnistetään hanke valtioneuvostossa, jossa käydään läpi ministeriöiden ja virastojen/hallinnonalojen kotisivut kielinäkökulmasta, niin että ne noudattavat OM:n antamia käytännön ohjeita kielilainsäädännön soveltamisesta verkkopalveluissa (OM/7/58/2015). Annetaan sama suositus kaksikielisille kunnille ja kuntayhtymille. (Vastuu: OM ja kaikki ministeriöt)
- 5) Laaditaan kansalliset linjaukset siitä, miten julkisia verkkosivustoja suunnitellaan kansalliskielten näkyvyyden ja niiden toimivuuden osalta. (Vastuu: OM, VM ja kaikki ministeriöt)
- 6) Luodaan yhteistyössä Kuntaliiton kanssa opas siitä, miten kunnan verkkosivut luodaan kielellisesti oikealla tavalla (Vastuu: OM, VM + suositus kunnille)

Suuntaviiva 2: Kansalliskielten aseman turvaaminen

Päämäärä 2.1. Suomen ja ruotsin kielen käyttöala ei kavennu tieteessä ja kielten sanastotyön merkitys laajenee

Haaste: Kansalliskielten asema heikkenee erityisesti elinkeinoelämän, tieteen ja nopeasti kehittyvien alojen (kuten tietotekniikan) kielenä.

Toimenpiteet:

- 1) Suositellaan yliopistoja kieliohjelmissaan tunnistamaan paikat, joissa kansalliskielten asema uhkaa kapeutua.
- 2) Suositellaan yliopistoja vahvistamaan kansalliskieliä tieteellisen julkaisemisen kielenä, viestimään tutkimuksesta kansalliskielillä ja kehittämään tiedeviestintää kansalliskielillä.
- 3) Suositellaan yliopistoja tarjoamaan vieraskielisille opiskelijoille riittävästi mahdollisuuksia kansalliskielten opiskeluun, jotta heillä olisi mahdollisuus hakeutua suomalaiseen työelämään ja integroitua yhteiskuntaan.
- 4) **Toimenpide, jolla tuetaan terminologiatyötä**

Vastuu: Suositus yliopistoille, joita OKM voi vahvistaa yliopistojen informaatio- ja tulosohjauksen kautta. Suomi toisena kielenä (S2) -toimenpideohjelma (OKM)

Suuntaviiva 2: Kansalliskielten aseman turvaaminen

Päämäärä 2.2. Kansalliskielet elävät rinnakkain englannin kielen kanssa

Haaste: Englannista on tulossa virallinen palvelukieli kansalliskielten rinnalle, mutta kattavaa tietopohjaa englannin kielen käytöstä ja sen vaikutuksista ei ole.

Toimenpiteet: Käynnistetään selvitys (VN-TEAS hanke) englannin kielestä palvelukielenä, jonka tarkoituksena on selvittää ja luoda kokonaiskuva englannin kielen käytöstä palvelukielenä, palveluissa, tieteen kielenä sekä elinkeinoelämän kielenä ja siitä miten kielen asema vaikuttaa suomen ja ruotsin kielen elinvoimaisuuteen ja käyttöalaan. (Vastuu: OM, VM, OKM ja TEM)

Suuntaviiva 2: Kansalliskielten aseman turvaaminen

Päämäärä 2.3. Suomen kielen elinvoimaisuutta vahvistetaan

Haaste: Suomi on ainoa maa maailmassa, jossa suomen kieli on virallinen kieli. Suomen kielen asema on muuttunut viime vuosikymmeninä ja kielen asema yhteiskunnassa uhkaa heikkeneminen.

Toimenpiteet: **Luodaan maamme suurinta kieltä, eli Suomen kieltä koskevaa politiikkaa kielen elinvoiman turvaamiseksi, esim. nimittämällä selvityshenkilö kartoittamaan ja määrittelemään suomen kielen tilanne ja haasteet sekä kielipoliittiset tavoitteet. (Vastuu: OM)**

Suuntaviiva 2: Kansalliskielten aseman turvaaminen

Päämäärä 2.4. Kansalliskielten asema ja kielelliset oikeudet turvataan suurissa hallinnollisissa uudistushankkeissa

Haaste: Hallinnollisten uudistusten toimeenpanovaiheessa kielellisten oikeuksien käytännön toteutukseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota.

Toimenpiteet:

- 1) Hallinnollisten uudistusten toimeenpanon yhteydessä tehdään suunnitelma vähemmistökielisten palveluiden ja palvelupolkujen järjestämiseksi sekä kielipalveluiden koordinoinnista viranomaisessa, jotta kielellisten oikeuksien toteutuminen varmistetaan. (Vastuu: kaikki ministeriöt).
- 2) Kehitetään kielipalveluiden suunnitteluun ja koordinointiin malli. (Vastuu: OM)

Suuntaviiva 2: Kansalliskielten aseman turvaaminen

Päämäärä 2.5. Selkokielen tarve huomioidaan osana esteettömyyttä

Haaste: Vaikea kieli estää monia ihmisiä toimimasta täysivaltaisina kansalaisina suomalaisessa yhteiskunnassa.

Toimenpide selkosuomen ja selkoruotsin käytön lisäämiseksi.

Suuntaviiva 3: Elävä kaksikielisyys

Päämäärä 3.1. Vahva äidinkielen osaaminen tukee muiden kielten opiskelua

Haaste: Puutteellinen äidinkielen taito on este oppimiselle ja muiden kielten oppimiselle.

Toimenpiteet:

- 1) Laaditaan Kansallinen lukutaitostrategia vuoden 2021 loppuun mennessä. Laajennetaan lukutaitotyön näkökulmaa lasten ja nuorten lukutaidosta kaikenikäisten lukutaidon kehittämiseen. Suunnataan rahoitusta lukutaidon opetukseen ja materiaaleihin. Toteutetaan Lukutaitostrategian linjaukset. (Vastuu: OKM ja OPH)
- 2) Vahvistetaan äidinkielen ja äidinkielenomaisen (*modersmålsinriktad*) suomen ja ruotsin opetusta suuntaamalla voimavaroja kielitietoiseen opettajankoulutukseen ja opettajien jatkuvaan oppimiseen varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. (Vastuu: OKM ja OPH)

Suuntaviiva 3: Elävä kaksikielisyys

Päämäärä 3.2. Jokaisella on mahdollisuus oppia kansalliskieliä.

Haaste: Motivaatio toisen kotimaisen kielen opiskeluun on laskussa (sekä suomen, että ruotsin kielen).

Toimenpiteet:

- 1) Suositellaan kuntia tarjoamaan toista kotimaista kieltä A1-kielenä ja toteutetaan opetus ryhmäkoosta riippumatta. (rahoitus?)
- 2) Toteutetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan koulussa toisen kotimaisen kielen oppimista. (HO-kirjaus ei vielä toteutunut.)
- 3) Selvitetään mitä toisen kotimaisen kielen pakollisuuden poistaminen ylioppilastutkinnosta on merkinnyt Suomen kielitaidon kannalta.
- 4) Laaditaan materiaalia, joka sisältää tietoa vanhemmille/huoltajille toisen kotimaisen oppimisen hyödyistä.

Vastuu: OKM / Suositus kunnille

Suuntaviiva 3: Elävä kaksikielisyys

Päämäärä 3.3. Molemmat kansalliskielet näkyvät ja kuuluvat yhteiskunnassa

Haaste: Alueilla, joissa toinen kieli on vähemmistössä on usein vähemmän kulttuuri-, media- ja urheiluntarjonta saatavilla omalla kielellä.

Toimenpiteet:

- 1) Tuetaan ja suomen- ja ruotsinkielistä kulttuurituotantoa sekä kirjallisuuden kääntämistä. (Vastuu: OKM)
- 2) Tuetaan kaksikielisiä kuntia kunnan vähemmistökielellä toteutettavan liikunta- ja kulttuuritarjonnan vahvistamiseksi. (Vastuu: OKM)
- 3) Vahvistetaan maksutonta pohjoismaista/ruotsinkielistä TV-tarjontaa. (Vastuu: LVM ja suositus YLE:lle)

Suuntaviiva 3: Elävä kaksikielisyys

Päämäärä 3.4. Kieli-ilmapiiiri Suomessa on salliva ja ennakkoluuloton ja kieliryhmien välillä on luonnollista kanssakäymistä

Haasteet: Suhtautumisessa eri kieliä puhuviin on asenteita ja ennakkoluuloja, maantieteelliset kielirajat, tietämättömyys toisesta kieliryhmästä, pelko ettei osaa toista kieltä tarpeeksi hyvin, vähäiset luonnolliset kontaktit toiseen kieliryhmään.

Toimenpiteet:

- 1) Vakiinnutetaan ystävyysluokka-toiminta sekä kieliryhmien edustajien vierailutoimintaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa (Vastuu: OKM)
- 2) Tuetaan lasten kieltenoppimista varhaiskasvatuksesta alkaen vahvistamalla ja laajentamalla kielikylypy ja -suihku toimintaa. (OKM)
- 3) Luodaan perusopetukseen oppimateriaalia Suomen kansalliskielistä. (Vastuu: OKM)

Suuntaviiva 3: Elävä kaksikielisyys

Päämäärä 3.4. Kieli-ilmapiiri Suomessa on salliva ja ennakkoluuloton ja kieliryhmien välillä on luonnollista kanssakäymistä, jatkuu

- 4) Selvitetään mitä ruotsin kielestä Suomessa ja suomenruotsalaisista opetetaan suomenkielisissä oppimateriaaleissa ja kouluissa, tavoitteena näiden tietojen vahvistaminen. (Vastuu: OKM)
- 5) Luodaan malleja kaksikieliseen harrastustoimintaan. (OKM)
- 6) Luodaan audiovisuaalista koulutusmateriaalia viranomaisille kielellisistä oikeuksista ja kielen merkityksestä palvelun laadun kannalta. Räätälöidään materiaali viranomaisen mukaan ja otetaan materiaali osaksi koulutusta eri tehtäviin. (Vastuu: OM (materiaalin luonti), ministeriöt viranomaisten mukaan, koulutuksen osalta myös OKM)

Suuntaviiva 3: Elävä kaksikielisyys

Päämäärä 3.5. Kansalliskieltemme myötä Suomi on vahva osa Pohjolaa

Haaste: Kaksi- tai monikielisyttä ei nähdä voimavarana ja Suomi ei täysmääräisesti hyödynnä yhteispohjoismaisten opiskelu- ja työmarkkinoiden mahdollisuuksia.

Toimenpiteet:

- 1) Tuodaan jo perusopetuksessa esiin ne hyödyt, jotka ruotsin kielen osaamisesta on kotimaan ja Pohjoismaiden opiskelu- ja työmarkkinoilla esim. vakiinnuttamalla ystävyysluokkat toiminta sekä kieliryhmien edustajien vierailutoimintaa kouluissa ja varhaiskasvatuksessa (Vastuu: OKM)
- 2) Vahvistetaan opiskelijaliikkuvuutta mm. hyödyntämällä pohjoismaista lukiosopimusta (OKM)
- 3) Käynnistetään pilottihanke, jossa markkinoidaan Suomea houkuttelevana opiskelumaana Ruotsissa. Lisätään muiden Pohjoismaiden tietoisuutta siitä, että Suomessa voi opiskella useissa koulutusohjelmissa kokonaan ruotsin kielellä. (Vastuu: UM, Business Finland ja OKM)
- 4) Helpotetaan kansalaisten liikkuvuutta Pohjoismaiden välillä pohjoismaisia rajaesteitä torjumalla. Nimetään jokaisessa ministeriössä vastuuvirkamies pohjoismaisten rajaesteiden osalta (Vastuu: UM ja kaikki ministeriöt)

Maahanmuuttajien pääsy kieliyhteisön jäseneksi

Päämäärä 4.1. Mahdollistetaan kotoutuminen molemmilla kansalliskielillä

Haaste: Kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä ruotsin kielellä on suuria alueellisia eroja ja viranomaisilla ei ole ymmärrystä tai keinoja tarjota maahanmuuttajille ruotsinkielistä kotoutumispolkua.

Toimenpiteet: Kehitetään toimivia ja kustannustehokkaita kotoutumiskoulutuksen toimintamalleja ruotsinkielisen kotoutumisen edistämiseksi, mm.:

- 1) tiivistämällä yhteistyötä ruotsinkielisen kotoutumisen toimijoiden kanssa ja välillä,
- 2) luomalla selkeät ja yhdenmukaiset ohjeet kaksikielisen kotouttamisen toteuttamiseksi TE-toimistojen tueksi,
- 3) vahvistamalla ruotsinkielistä kotoutumista sekä ruotsinkielisen kotoutumisen osaamista ja tietopohjaa kansallisessa osaamiskeskustoiminnassa, esim. niin että yhdellä virkamiehellä on vastuu ruotsinkielisestä kotoutumisesta ja hänellä on mm. erinomainen ruotsin kielen taito, ja
- 4) lisäämällä viranomaisten tietoisuutta siitä, että ruotsinkielistä kotoutumista tulee edistää myös käytännössä, erityisesti kaksikielisissä kunnissa.

Vastuu: TEM ja suositus kunnille